

Notitie

memonummer NOT02-0253598-01B
datum 5 november 2018
aan Gemeente Son en Breugel
van Bastian van Dijck Antea Group
Ellen Boonman CroonenBuro5
project Bestemmingsplan Buitengebied 2018 gemeente Boxmeer
betreft Reactie op toetsingsadvies Commissie m.e.r. en aanvullende info

1 Inleiding

De gemeente Son en Breugel is voornemens het bestemmingsplan voor het buitengebied te herzien. Onderwerp van de herziening is hoofdzakelijk de implementatie van de provinciale Verordening ruimte Noord-Brabant, daarnaast nog wat kleine correcties. De Verordening stelt voorwaarden aan uitbreiding van veehouderijen. Voor andere onderwerpen en thema's maakt de herziening geen nieuwe afweging. De huidige planologische situatie wordt vastgelegd (planologisch conserverend) en waar mogelijk ruimte behouden voor agrarische ontwikkeling, voor zover passend binnen de kaders van de natuurwetgeving en de provinciale Verordening.

Ter onderbouwing van het vaststellingsbesluit van de herziening is een plan-MER (Antea Group, 1 maart 2018) en een passende beoordeling (Antea Group, 1 maart 2018) opgesteld. Het plan-MER heeft samen met het ontwerp van de herziening van 7 juni tot en met 18 juli 2018 ter inzage gelegen. Op 2 augustus 2018 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder: de Commissie) een toetsingsadvies uitgebracht over dit plan-MER en de passende beoordeling. Conform de Wet milieubeheer moet in de herziening aangegeven worden hoe met het toetsingsadvies van de Commissie m.e.r. wordt omgegaan. Deze voorliggende notitie geeft hier invulling aan.

Allereerst worden de hoofdpunten van het toetsingsadvies (samengevat) weergegeven. Vervolgens wordt op basis van de toelichting op de hoofdpunten door de Commissie m.e.r. een reactie gegeven hoe de gemeente hier mee omgaat in de herziening.

2 Toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie constateert in haar advies dat het MER, gelet op het planologisch conserverende karakter van het bestemmingsplan, duidelijk gestructureerd is en veel informatie bevat over het plangebied en de omgeving. Over de meeste in het MER beschreven thema's heeft de Commissie geen opmerkingen. De Commissie is van oordeel dat in het MER nog milieu-informatie ontbreekt om een weloverwogen besluit te kunnen nemen en doet daarover in tekstkaders in haar toetsingsadvies een aantal adviezen om deze ontbrekende informatie aan te vullen. Daarnaast doet de Commissie in de vorm van bullits in haar toetsingsadvies een aantal aanbevelingen. Dit betreft niet zozeer ontbrekende informatie voor een weloverwogen besluit, maar andere/overige zaken die de Commissie m.e.r. zijn opgevallen en ter overweging wil meegeven aan het bevoegde gezag.

Ontbrekende milieu-informatie / adviezen:

- In de berekening van de geurhinder zijn de nieuwe wetenschappelijke resultaten over de lagere geurreductie van gecombineerde luchtwassers niet meegenomen. De te verwachten geurhinder is daardoor naar verwachting onderschat en mogelijk groter dan nu in het MER is weergegeven. Ook is in het MER niet inzichtelijk gemaakt welke geurhinder te verwachten is bij mestbewerking.*
De Commissie m.e.r. adviseert aan te geven wat de hogere geuremissies van gecombineerde luchtwassersystemen betekenen voor de bestaande en mogelijke geurhinder van het voornemen en adviseert aan te geven wat de mogelijke geurhinder is van de mestbewerking en, indien er negatieve effecten zijn, wat mogelijke maatregelen zijn om de geurhinder te beperken.
- Het is niet duidelijk hoeveel personen in het voorgenomen plan worden blootgesteld aan fijnstofconcentraties boven de WHO- en GGD advieswaarden. Het MER geeft daarmee niet de gewenste duidelijkheid over de gezondheidseffecten van het plan voor omwonenden.*
De Commissie m.e.r. adviseert een overzicht te geven hoeveel personen (uitgesplitst naar locatie) worden blootgesteld aan fijnstofconcentraties boven de WHO- en GGD advieswaarden en deze aantallen te vergelijken met de referentiesituatie.
- Het MER laat niet per veehouderijbedrijf zien in welke mate met emissiebeperkende maatregelen, zoals het toepassen van verdergaande stalmaatregelen, bedrijfsontwikkeling zonder toename van de stikstofdepositie op Natura*

2000-gebieden mogelijk is.

De Commissie m.e.r. adviseert Inzichtelijk te maken in hoeverre toename van depositie kan worden voorkomen met behulp van (bewezen) emissiebeperkende technieken of andere maatregelen, door per bedrijf te bepalen welke technieken of maatregelen zij kunnen toepassen. De Commissie m.e.r. adviseert ook op basis van deze analyse een uitvoerbaar alternatief samen te stellen. Dit kan bijvoorbeeld op basis van een tabel waarin per bedrijf wordt aangegeven of, en zo ja, welke ontwikkelings-ruimte er kan worden gecreëerd door het toepassen van (bewezen) emissiebeperkende technieken

Aanbevelingen

1. *De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit eenduidigheid aan te brengen in de classificering en bijbehorende kleurcodes van de geursituaties.*
2. *De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit per gezondheidsaspect de planeffecten te vergelijken en te beoordelen ten opzichte van de referentiesituatie. Doe dit apart voor endotoxinen en zoönosen.*
3. *De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit de effecten uit het MER te bezien ten opzichte van de huidige gezondheidssituatie. Het inzichtelijk maken van de gezondheidssituatie kan bijvoorbeeld door het maken van een gezondheidsprofiel.*
4. *De Commissie beveelt aan om bij het besluit over dit bestemmingsplan aan te geven wanneer de stresstest zal worden uitgevoerd.*
5. *De Commissie beveelt aan bij het besluit de relatie tussen het bestemmingsplan en het energiebeleid te verduidelijken. Ga na in hoeverre ruimtelijke keuzes die nu gemaakt worden belemmerend kunnen zijn voor doorvoering van toekomstig energiebeleid. Beschrijf hoe in de toekomst zal worden omgegaan met eventuele conflicten met andere gebiedsambities, bijvoorbeeld ten aanzien van agrarische ontwikkeling, natuur en landschap.*
6. *De Commissie beveelt aan om na de vaststelling van een bestemmingsplan te monitoren welke geur- en gezondheidseffecten optreden en of (geconcretiseerde) ambities gehaald worden.*

3 Ontbrekende milieu-informatie

3.1 Geur

Geur: effect gecombineerde luchtwassers

De Commissie stelt in haar toetsingsadvies dat uit recent onderzoek (Wageningen Livestock Research (2018): Evaluatie geurverwijdering door luchtwassystemen bij stallen <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Rendement-combi-luchtwassers-lager-dan-verwacht.htm>) blijkt dat gecombineerde luchtwassystemen veel minder geur reduceren dan in de huidige Regeling geurhinder en veehouderij is aangegeven en dat om die reden de emissiefactoren van gecombineerde luchtwassystemen en een biologische luchtwassysteem in de Regeling geurhinder en veehouderij aangepast zijn (Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 17 juli 2018, nr. IENW/BSK-2018/147628, tot wijziging van de Regeling ammoniak en veehouderij en de Regeling geurhinder en veehouderij (wijzigingen rendement geur voor bepaalde luchtwassystemen en periodieke actualisatie emissiefactoren voor ammoniak en geur); Staatscourant nr. 39679, 19 juli 2018).

Ook in Son en Breugel worden gecombineerde luchtwassystemen bij meerdere varkenshouderijen in de gemeente (en in aangrenzende gebieden van de gemeente) toegepast. De Commissie m.e.r. constateert dat bij de beoordeling van geurhinder in het MER geen rekening is gehouden met de hogere geuremissie van deze huisvestingssystemen. Daardoor is de geurhinder van deze bedrijven naar verwachting onderschat en mogelijk groter dan nu is berekend en weergegeven. De Commissie m.e.r. vindt dit voor de bepaling van de effecten op de geurhinder en eventuele maatregelen om dit te voorkomen of te beperken belangrijke informatie.

Het onderzoek "Evaluatie geurverwijdering door luchtwassystemen bij stallen" (Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR), april 2018) is bekend bij de gemeente. In het MER kon hier echter nog geen rekening mee worden gehouden, aangezien het MER (d.d. 1 maart 2018) eerder is afgerond dan het beschikbaar komen van het WUR-rapport (d.d. april 2018).

De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) heeft in opdracht van de gemeente een aanvullende analyse uitgevoerd naar het effect van het minder functioneren van combi-luchtwassers. Dit op basis van een globale eerste verkenning die direct na het beschikbaar komen van het WUR-rapport is uitgevoerd in opdracht van de provincie voor heel Noord-Brabant.

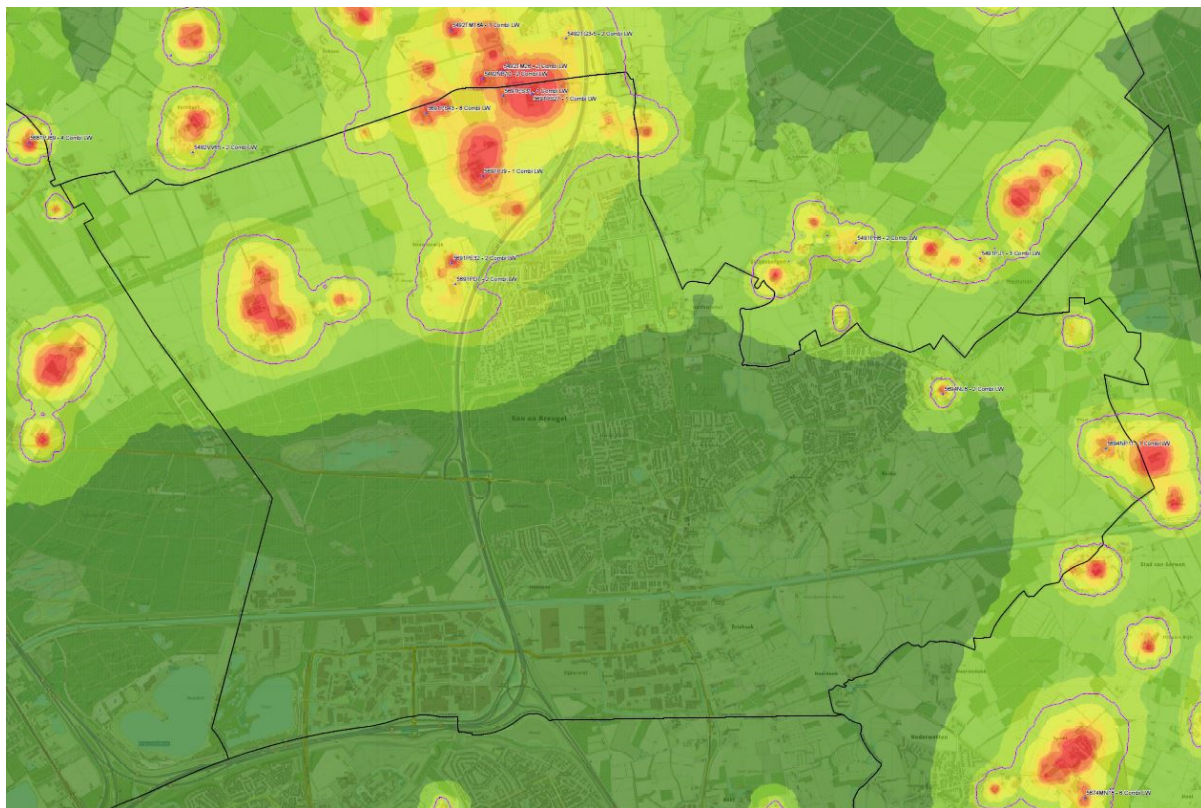
In Son en Breugel is sprake van 8 veehouderijen met in totaal 20 combi-luchtwassers, 6 bedrijven in het noordwestelijk deel van het plangebied, 2 bedrijven in het zuidoostelijk deel van het plangebied.

Uit het WUR onderzoek volgt dat de gecombineerde luchtwassersystemen minder geur verwijderen uit stallucht (gemiddeld 40% in plaats van 80%). De veehouderijen (varkenshouderijen) die deze gecombineerde luchtwassers gebruiken stoten dus meer geurstoffen uit dan tot dusver werd aangenomen.

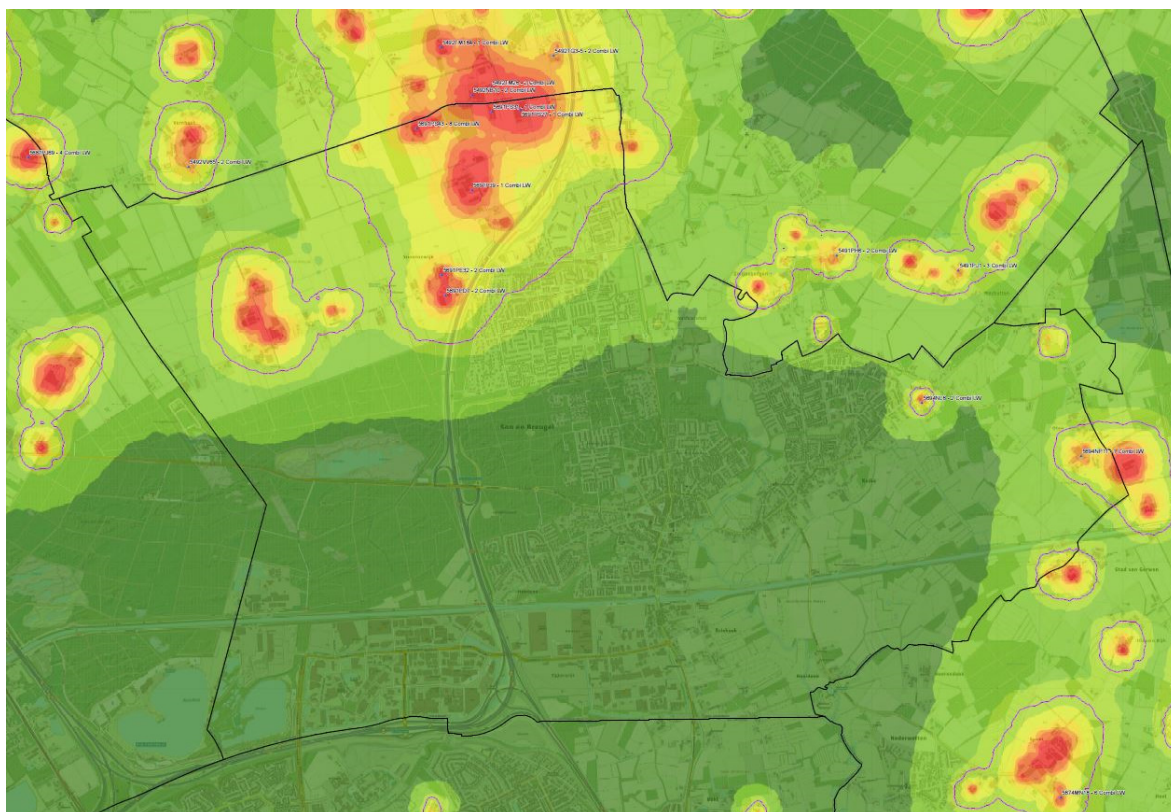
Een eerste indicatieve berekening laat voor het gehele plangebied een toename van ca 12% in geurutstoot zien. Bij de concentratie van varkenshouderijen in het noordoostelijk deel van het noordelijk plangebied leidt tot toename van de geurbelasting en geurhinder. De omvang van de toename is op dit moment nog niet bekend. In de rest van het plangebied (het overige deel van het noordelijk plangebied en het gehele zuidelijke plangebied) is er geen of nauwelijks toename (zie figuren volgende pagina).

Hoewel op MER/Bestemmingsplanniveau een (verdere) lokale toename van geurhinder niet kan worden uitgesloten, kan dit op vergunningenniveau bij concrete individuele uitbreidingen van vee(varkens)houderijen wel. Naar aanleiding van het onderzoek van de WUR is de wettelijke Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv) aangepast. Op 19 juli 2018 is de nieuwe Rgv gepubliceerd en zijn hogere emissiefactoren opgenomen voor gecombineerde luchtwassersystemen. De nieuwe Rgv is op 20 juli in werking getreden. Sindsdien moet bij de vergunningverlening rekening gehouden worden / gerekend worden met de (hogere) emissiefactoren in de nieuwe Rgv (dit is wettelijk verplicht). De toetsing aan de gemeentelijke normen blijft bestaan. Toename van geur door uitbreiding van varkenshouderijen zal met de hogere emissiefactoren sneller als niet-acceptabel worden beoordeeld. Met de nieuwe emissiefactoren hebben vee(varkens)houderijen minder uitbreidingsruimte.. Op deze manier wordt voorkomen dat nieuwe geurknelpunten kunnen ontstaan.

De "commissie Biesheuvel" gaat de Staatssecretaris van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat adviseren over de bestaande geurknelpunten als gevolg van de hoger dan veronderstelde geuremissie uit gecombineerde luchtwassersystemen. In het verlengde daarvan voert de WUR een onderzoek uit om de werking van de gecombineerde luchtwassersystemen te verbeteren (het gat tussen 40% en 80% geurverwijdering te dichten). De hogere geurbelasting in de omgeving van veehouderijen met al aanwezige gecombineerde luchtwassersystemen kan niet op de korte termijn worden weggenomen. Een verbetering van de systemen is nog niet beschikbaar. De gemeente heeft geen wettelijke of juridische instrumenten om verbeteringen aan de aanwezige, bestaande gecombineerde luchtwassersystemen af te dwingen en kan niet anders dan de uitkomsten van de commissie Biesheuvel afwachten. De verbetervoorstellen van de commissie moeten vervolgens in de praktijk worden geïmplementeerd.

Indicatieve kaart achtergrond geurbelasting zonder rekening te houden met resultaten onderzoek "Evaluatie geurverwijdering door luchtwassersystemen bij stallen" (WUR, april 2018) (bron: ODZOB, 2018)

Indicatieve kaart achtergrond geurbelasting rekening houdend met resultaten onderzoek 'Evaluatie geurverwijdering door luchtwassersystemen bij stallen' (WUR, april 2018) (bron: ODZOB, 2018)

Geur: effect mestbewerking

De Commissie m.e.r. constateert dat in het bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt dat veehouderijen op hun bouwvlak de eigen geproduceerde mest mogen bewerken en dat er in het bestemmingsplan geen voorwaarden zijn gesteld aan de mestbewerking. De Commissie m.e.r. stelt dat mestbewerking een ruim begrip is en verschillende activiteiten kan bevatten zoals mestvergisting, mestscheiding, mestdroging en hygiëniseren van mest. In het MER is niet inzichtelijk gemaakt welke milieueffecten kunnen optreden. Zo is niet onderzocht of mestbewerking kan leiden tot geurhinder.

De Commissie m.e.r. adviseert aan te geven wat de mogelijke geurhinder is van de mestbewerking en, indien er negatieve effecten zijn, wat mogelijke maatregelen zijn om de geurhinder te beperken

Op basis van het huidige bestemmingsplan is mestbewerking binnen het bouwvlak van een agrarisch bedrijf toegestaan. In de herziening is enkel de regeling qua formulering aangepast aan de Verordening ruimte. Inhoudelijk wijzigt er niks aan de ontwikkelingsmogelijkheden en daarmee de (mogelijke) effecten. Bedrijfssystemen van mestbewerking zijn er al op gericht om het effect op de omgeving te minimaliseren (best beschikbare technieken). Bij vergunningverlening van mestbewerking worden de 'Beleidsregel industriële geur Noord-Brabant 2018' en de 'Beleidsregel volksgezondheid en mestbewerkingsinstallaties Noord-Brabant' toegepast. De 'Beleidsregel industriële geur Noord-Brabant 2018' draagt zorg voor een minimale toename en aanvaardbare geurbelasting. De 'Beleidsregel volksgezondheid en mestbewerkingsinstallaties Noord-Brabant' geeft invulling aan het voorzorgsbeginsel. Het maakt het mogelijk om bij de besluitvorming over mestbewerking de gezondheidsaspecten mee te wegen. De beleidsregels beogen alleen toestemming te verlenen voor bewerking die gezond en veilig is voor de omgeving. Ze stellen voorwaarden aan de Best Beschikbare Technieken (in pandig, minimale emissie) en emissiereductie eisen.

3.2 Gezondheid: blootgestelden fijn stof

De Commissie constateert dat een duidelijk overzicht ontbreekt van het aantal personen dat door het voorgenomen plan worden blootgesteld aan fijn stof (zowel PM₁₀ als PM_{2,5}) boven de gezondheidkundige advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en van de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD). Daarmee brengt het MER niet de gewenste duidelijkheid over de gezondheidseffecten van het voorgenomen plan voor omwonenden.

De Commissie m.e.r. adviseert een overzicht te geven hoeveel personen (uitgesplitst naar locatie) worden blootgesteld aan fijnstofconcentraties boven de WHO- en GGD advieswaarden en deze aantallen te vergelijken met de referentiesituatie

In het plan-MER is in paragraaf 3.8.2 (huidige situatie) en paragraaf 5.4.3. (effecten) ingegaan op het aspect luchtkwaliteit. Figuren 3.40 en 3.41 geven de huidige concentratie fijn stof in het plangebied (afkomstig uit het rapport Evaluatie luchtkwaliteit en volksgezondheid in Son en Breugel opgesteld door de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB). Geconstateerd is dat er geen overschrijdingen zijn van de wettelijke norm en provinciale norm (tevens advieswaarde GGD). Geconcludeerd is ook dat de uitbreidingsruimte van (pluim)veehouderijen niet leidt tot nieuwe overschrijdingen. Daarmee wordt voldaan aan het nationale en provinciale beleid en het beleid van de GGD en is uitsplitsing naar aantal blootgestelden en locatie niet nodig.

In het MER is inderdaad niet ingegaan op toetsing aan de WHO-advieswaarden. Dit hoeft ook niet: De WHO waarden zijn (nog) advieswaarden en (nog) geen wettelijke normen. In het kader van het bestemmingsplan kan hier (nog) niet zondermeer aan getoetst worden.

In het rapport "Evaluatie luchtkwaliteit en volksgezondheid in Son en Breugel" (zie bijlage) opgesteld door de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) is wel getoetst aan de advieswaarden van de WHO. In dit rapport wordt op pagina 14 en 16 ingegaan op de WHO advieswaarden.

- De landelijke (wettelijke) normen of grenswaarden voor fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) worden niet overschreden. De gemiddelde concentraties voldoen ruim aan de eisen. Lokaal, dicht bij stallen van veehouderijen kan de concentratie fijn stof (PM₁₀) hoog zijn en hoger zijn dan de norm uit de Verordening ruimte. Ter plaatse bevinden zich geen woningen / te beschermen objecten. Een overschrijding is dus niet aan de orde.
- De advieswaarden van de WHO voor fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) worden in de gehele gemeente overschreden.

- op kaart 3B is de achtergrondconcentratie voor fijn stof (PM₁₀) in de buitenlucht weergegeven, maar nu getoetst aan de WHO advieswaarde van 20 µg/m³. Uit deze kaart blijkt dat de WHO advieswaarde in de gehele gemeente wordt overschreden. De concentratie fijn stof (PM₁₀) ligt tussen de 20 en 30 µg/m³;
- op kaart 4B is de achtergrondconcentratie voor ultra fijn stof (PM_{2,5}) in de buitenlucht weergegeven, maar nu getoetst aan de WHO advieswaarde van 10 µg/m³. Uit deze kaart blijkt dat de WHO advieswaarde in de gehele gemeente wordt overschreden. De concentratie fijn stof (PM_{2,5}) ligt tussen de 10 en 16 µg/m³.

Op pagina 50 - 54 wordt het handelingsperspectief van de gemeente geëvalueerd:

- De concentratie fijn stof in de buitenlucht is voor een belangrijk deel afkomstig van 'grensoverschrijdende' bronnen (afkomstig van buiten de gemeente). De bijdrage van lokale bronnen is relatief laag. Dit is van belang voor het handelingsperspectief van de gemeente.
- Het handelingsperspectief voor de gemeente is gelegen in het behalen van emissiereductie via het geurbeleid. Scherpere geurnormen zullen leiden tot het toepassen van geuremissie reducerende technieken welke tegelijk ook de fijn stof emissies reduceren. Deze indirecte route naar fijn stof emissievermindering is een alternatief omdat het wettelijk niet toegestaan is om de Europees-Nederlandse fijn stof grenswaarden aan te scherpen (onder de Omgevingswet wordt dit waarschijnlijk wel mogelijk). Ook is het niet mogelijk om bij de vergunningverlening aan gezondheidkundige advieswaarden van de GGD en/of de WHO te toetsen. Een ambitie om te streven naar het bereiken van de gezondheidkundige advieswaarden kan alleen worden bepaald door een beleid gericht op emissievermindering. Dit kan landelijke en/of Europees beleid zijn om het 'deken' van fijn stof in de buitenlucht te verminderen (verkeer en industrie). De gemeente heeft het meeste handelingsperspectief bij lokale bronnen zoals lokaal verkeer en de veehouderij.

3.3 Stikstof: uitvoerbaarheid

De Commissie m.e.r. constateert dat veehouderijen uitsluitend kunnen uitbreiden door 'interne saldering', bijvoorbeeld door het gebruiken van (nieuwe) stalsystemen met emissiebeperkende maatregelen waardoor geen extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden ontstaat, maar dat het MER niet laat zien welke veehouderijen de toename van stikstofemissie als gevolg van de uitbreiding kunnen vermijden door het treffen van emissiebeperkende maatregelen. Daarmee is onvoldoende inzichtelijk in hoeverre ontwikkeling zonder toename van stikstofuitstoot in de praktijk mogelijk is.

De Commissie m.e.r. adviseert inzichtelijk te maken in hoeverre toename van depositie kan worden voorkomen met behulp van (bewezen) emissiebeperkende technieken of andere maatregelen, door per bedrijf te bepalen welke technieken of maatregelen zij kunnen toepassen. De Commissie m.e.r. adviseert ook op basis van deze analyse een uitvoerbaar alternatief samen te stellen. Dit kan bijvoorbeeld op basis van een tabel waarin per bedrijf wordt aangegeven of, en zo ja, welke ontwikkelings-ruimte er kan worden gecreëerd door het toepassen van (bewezen) emissiebeperkende technieken

Op grond van de plantoets van artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming kan een bestemmingsplan uitsluitend worden vastgesteld als vóór de vaststelling van het plan de zekerheid is verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet aantast. Voor bestemmingsplannen voor het buitengebied is het in dat licht onontkoombaar om een regeling op te nemen die iedere toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uitsluit. In het bestemmingsplan 'Buitengebied; Herziening 2017' is daarom in zo'n planregel voorzien. Deze stikstofregel bepaalt dat het verboden is om gronden en bouwwerken behorend tot een veehouderij zodanig te gebruiken dat daardoor sprake is van een toename van stikstofdepositie. Het stikstofeffect van het bestemmingsplan is hiermee 0: er zijn geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden.

De uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in relatie tot deze stikstofregel is in paragraaf 4.11 van het MER kwalitatief onderbouwd. De gemeente acht het bestemmingsplan uitvoerbaar. De bedrijfsvoering van agrarische bedrijven kan namelijk binnenplannen worden aangepast én uitgebreid zonder dat er sprake is van een toename van stikstofdepositie door intern te salderen. Door de huidige stikstofuitstoot te beperken (met name door het realiseren van schonere stalsystemen >BBT of >>BBT) kan 'stikstofruimte' worden gewonnen, die vervolgens kan worden ingezet voor een toename van het aantal dieren, al dan niet in combinatie met het toevoegen van stalruimte. Of een ondernemer in-

tern kan salderen hangt af van het bedrijfstype, de huidige stalsystemen en de mogelijkheden van de ondernemer om te investeren. Het is de gemeente bekend dat niet alle ondernemers met intern salderen de maximaal planologisch geboden ruimte kunnen benutten. Er zijn bedrijfstypen waarvoor intern salderen vergunningtechnisch niet mogelijk is. Bedrijven die al schone stalsystemen hebben, hebben minder mogelijkheden om met intern salderen uit te breiden. Daar staat echter tegenover dat bedrijven met al schone stalsystemen vaak al recent zijn uitgebreid en geen uitbreidingswensen hebben voor de korte termijn.

Het is de gemeente ook bekend dat met de aanscherping van emissie-eisen in de provinciale Verordening natuurbescherming de mogelijkheden voor intern salderen (verder) worden beperkt. Dat neemt niet weg dat er nog wel mogelijkheden bestaan. Bovendien staat de techniek niet stil. Het is, gelet op de ontwikkelingen in de afgelopen decennia, aannemelijk dat binnen de planperiode van het bestemmingsplan (nog) schonere stalsystemen worden ontwikkeld, waardoor interne saldering ook voor deze bedrijven opnieuw tot de mogelijkheden behoort.

Berekeningen in buitengebieden elders laten zien dat met name varkens-, kippen- en melkveebedrijven mogelijkheden hebben voor uitbreiding door intern te salderen. Bij de 'gemiddelde' varkens- en kippenhouderijen bestaan nog voldoende mogelijkheden om stikstofruimte te creëren door schonere stalsystemen toe te passen, vaak meer dan de planologische uitbreidingsmogelijkheden. Ook melkveehouderijen hebben vaak nog ruimte, zij het minder dan varkens- en kippenbedrijven. In de praktijk blijkt dit onder andere ook uit de verlening van Wet natuurbeschermingvergunningen, waarin uitbreiding van veehouderijen worden vergund met gelijkblijvende, of zelfs afnemende stikstofdepositie.

Gelet op de (kwalitatieve) onderbouwing zoals reeds opgenomen in het MER, is het vooral de vraag of de door de Commissie verzochte kwantitatieve onderbouwing – waarbij de theoretische uitbreidingsruimte per bedrijf in beeld wordt gebracht – noodzakelijk is voor de besluitvorming over het bestemmingsplan 'Buitengebied; Herziening 2017'. De gemeente ziet die meerwaarde niet, primair omdat het opnemen van een stikstofregulering - ongeacht de uitkomsten van het onderzoek - noodzakelijk is en aanvullend onderzoek de besluitvorming dus niet zal beïnvloeden.

Secundair omdat berekeningen slechts beperkte toegevoegde waarde zouden hebben, onder meer vanwege de volgende redenen:

- De berekeningen zijn per definitie een momentopname, die door voortschrijdende techniek (schonere stalsystemen) binnen afzienbare termijn – en binnen de planperiode - achterhaald kunnen zijn.
- Voor veehouderijlocaties zijn diverse scenario's denkbaar: naast vervanging van verouderde stallen en toename van het aantal dieren van de bestaande diersoort, staat het bestemmingsplan omschakeling naar een andere diersoort binnen het veehouderijtype bijvoorbeeld niet in de weg. Per locatie zijn daardoor verschillende scenario's denkbaar, die ieder leiden tot een ander 'maximum' qua dieren aantallen en bebouwing. Gelet op de stikstofregulering die in het plan is opgenomen, is het doorrekenen van deze verschillende scenario's in het MER niet zinvol: de uitkomst (geen effect op natuur) staat immers op voorhand vast.
- De uitkomst van de berekeningen suggereren een 'maximum' aan ontwikkelingsruimte voor veehouderijen, dat in de praktijk helemaal geen maximum hoeft te zijn. Berekeningen laten namelijk per definitie een 'binnenplans' maximum zien, terwijl het – zoals ook toegelicht op pagina 188 van het MER – voor veehouderijen mogelijk is om met gebruikmaking van de PAS extra stikstofruimte te verkrijgen, waarna via 'buitenplanse' inpassing meer ontwikkelingsruimte beschikbaar is. Het berekenen van een 'binnenplans' maximum heeft in die zin weinig toegevoegde waarde en zal om deze reden in de besluitvorming niet leiden tot (bijvoorbeeld) het verkleinen van bouwvlakken of het anderszins inperken van bouw- en gebruiksmogelijkheden.
- De ruimte die het bestemmingsplan biedt aan veehouderijen wordt niet enkel bepaald door de stikstofregulering, een veehouderij moet tevens voldoen aan de vereisten van de provinciale Verordening ruimte (o.a. BZV en zone beperkingen veehouderij).

Voor de besluitvorming ten aanzien van het bestemmingsplan heeft het in beeld brengen van de ontwikkelingsruimte van individuele veehouderijen dus geen meerwaarde. De planregeling is voldoende uitvoerbaar.

4 Aanbevelingen

4.1 Classificering en bijbehorende kleurcodes

De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit eenduidigheid aan te brengen in de classificering en bijbehorende kleurcodes van de geursituaties.

In figuur 5.1 zijn de kleurcodes gebaseerd op de normen uit de Handreiking Wet geurhinder en veehouderij. Figuur 5.1 geeft de achtergrondconcentratie in het plangebied. In figuur 5.2 zijn (worst-case) kleurcodes gebaseerd op de door de GGD gehanteerde gezondheidkundige advieswaarde. Dit om het gezondheidseffect op de woningen in beeld te brengen.

4.2 Effecten plan-MER bezien ten opzichte van gezondheidssituatie

De commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit de effecten uit het MER te bezien ten opzichte van de huidige gezondheidssituatie. Het inzichtelijk maken van de gezondheidssituatie kan bijvoorbeeld door het maken van een gezondheidsprofiel. De Commissie beveelt ook aan om voorafgaand aan het besluit per gezondheidsaspect de planeffecten te vergelijken en te beoordelen ten opzichte van de referentiesituatie en dit apart te doen voor endotoxinen en zoönosen.

In het MER is aan het aspect gezondheid aandacht besteed op een wijze zoals gangbaar in MER-ren buitengebied: aandacht voor geur, luchtkwaliteit en een samenvattend hoofdstuk gezondheid. Een gezondheidsprofiel zit op een ander abstractie/detailniveau dan een gezondheidsafweging in een MER voor een herziening bestemmingsplan buitengebied en heeft voor de vaststelling van de herziening van het bestemmingsplan geen meerwaarde. In het kader van de op te stellen Omgevingsvisie voor de gemeente kan het maken van een gezondheidsprofiel meerwaarde hebben. Bij de nog te bepalen aanpak om te komen tot een omgevingsvisie voor Son en Breugel wordt de aanbeveling meegenomen in de afwegingen.

4.3 Uitvoering klimaatstresstest

De Commissie beveelt aan om bij het besluit over dit bestemmingsplan aan te geven wanneer de stresstest zal worden uitgevoerd.

Op 2 november 2017 heeft de gemeenteraad van Son en Breugel de visie “Klimaatbestendig Son en Breugel 2030” vastgesteld. Het betreft een visie op klimaatverandering voor Son en Breugel, waarbij tevens een stresstest is uitgevoerd.

4.4 Relatie bestemmingsplan en energietransitie

De Commissie beveelt aan bij het besluit de relatie tussen het bestemmingsplan en het energiebeleid te verduidelijken. Ga na in hoeverre ruimtelijke keuzes die nu gemaakt worden belemmerend kunnen zijn voor doorvoering van toekomstig energiebeleid. Beschrijf hoe in de toekomst zal worden omgegaan met eventuele conflicten met andere gebiedsambities, bijvoorbeeld ten aanzien van agrarische ontwikkeling, natuur en landschap.

De gemeente onderkent het belang en de urgentie van de energietransitie. De energietransitie is - zowel op nationaal, provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau - een aanzienlijke opgave. De opgave is om te voorzien in verduurzaming, energiebesparing en in opwekking van duurzame energie. Met name de nieuwe vormen van energie-opwekking (zon, wind, geothermie) vragen een zorgvuldige en verantwoorde inpassing, waarbij veel aspecten een rol spelen. Naast landschappelijke/stedenbouwkundige inpassing is daarbij een groot aantal milieuaspecten van belang.

Er wordt momenteel in overleg met de verschillende maatschappelijke partners een energievisie opgesteld om te bepalen hoe wordt omgegaan met de ruimtelijke impact van de verschillende duurzame energieopwekkingsmogelijkheden. De gemeente is voornemens in de energievisie regels te stellen. Met deze regels wordt onder andere geborgd dat de locatie van de duurzame energieopwekking vanuit ruimtelijke oogpunt aanvaardbaar is en dat bij vergunningverlening voldoende aandacht is voor landschappelijke inpassing en versterking van de biodiversiteit.

De werkzaamheden voor het opstellen van een energievisie moeten nog worden opgestart. Er is nog geen beoogde planning bekend.

Het bestemmingsplan buitengebied biedt daarom geen rechtstreekse mogelijkheden. In afwachting van de gemeentelijke uitwerking daarvan is het prematuur om in het bestemmingsplan regelingen op te nemen die zien op de opwekking van duurzame energie. Er dient eerst op visie niveau alle belangen te worden gewogen zodat duidelijk wordt hoe de energie-opgave zich verhoudt tot andere ambities en te beschermen waarden. Er zijn daarmee geen ruimtelijke keuzes gemaakt die de uitvoering van toekomstig energiebeleid kunnen belemmeren.

4.5 Monitoring en evaluatie

De Commissie beveelt aan om na de vaststelling van een bestemmingsplan te monitoren welke geur- en gezondheidseffecten optreden en of (geconcretiseerde) ambities gehaald worden.

In 2017 is de luchtkwaliteit in relatie tot de volksgezondheid voor de gemeente Son en Breugel geëvalueerd. In het vervolg daarop, ook met het oog op het belang van monitoring binnen de Omgevingswet, zet de gemeente in op de volgende monitoring:

- Periodiek evalueren van de veranderingen in het vergunningenbestand veehouderijen. Wanneer veel vergunningen zijn gewijzigd en/of zich grote wijzigingen hebben voorgedaan worden de effecten voor geur en fijn stof inzichtelijk gemaakt.
- Voor de gezondheidseffecten kan gebruik worden gemaakt van het GGD kompas en de Brabantscan van de GGD.
- Tevens is de gemeente met de overige regiogemeenten in Zuidoost-Brabant in gesprek over het uitbreiden van het meetnet luchtkwaliteit (Aireas) van de gemeente Eindhoven naar geheel Zuidoost-Brabant en daarbij tevens de functionaliteit van het meetnet uit te breiden. Indien metingen of (agrarische) ontwikkelingen daar aanleiding toe geven kan een nieuwe evaluatie worden uitgevoerd.”

Bijlage: Evaluatie luchtkwaliteit en volksgezondheid in Son en Breugel

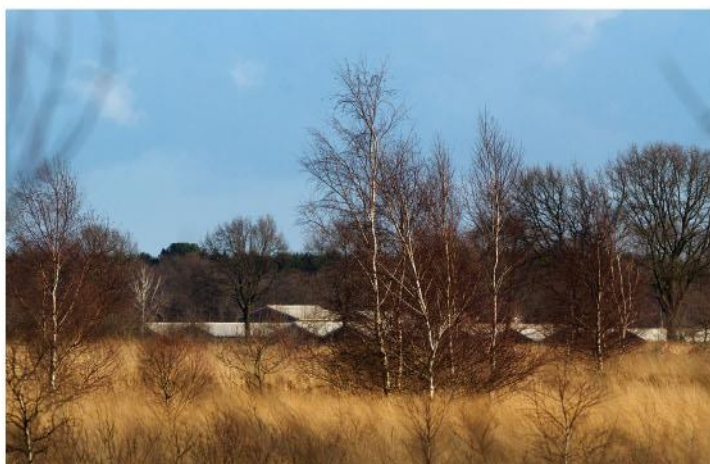

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Bestemmingsplan buitengebied Son en Breugel

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

14 augustus 2018 / projectnummer: 3317

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De gemeente Son en Breugel wil een partiële herziening van het bestemmingsplan voor haar buitengebied vaststellen. De belangrijkste aanleiding is de aanpassing van de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant, waarbij er extra milieueisen worden gesteld aan de veehouderij.

De gemeente wil in haar bestemmingsplan zoveel mogelijk de huidige planologische situatie vastleggen (planologisch conserverend) maar wel ruimte behouden voor agrarische ontwikkeling, voor zover passend binnen de kaders van de natuurwetgeving en de provinciale Verordening. Daarnaast heeft de gemeente tijdens het locatiebezoek aangegeven bij de uitwerking van haar bestemmingsplan extra aandacht te willen besteden aan de gevolgen voor de gezondheid van haar inwoners.

Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan van de gemeente is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie)¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Waarom m.e.r. en advies door de Commissie?

Omdat het plan kaders stelt voor de uitbreiding van agrarische bedrijven en effecten kan hebben op nabijgelegen Natura 2000-gebieden, moet een plan-MER worden gemaakt. Het college van burgemeester en wethouders is initiatiefnemer en de gemeenteraad is het bevoegd gezag voor het MER. Zij hebben de Commissie gevraagd om het MER te toetsen.

Wat blijkt uit het MER?

In het MER zijn de effecten van de maximale mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt in beeld gebracht. Uit de beoordeling van de te verwachten effecten volgt dat het plan overwegend neutraal scoort op de onderdelen bodem en water, maar negatieve effecten heeft op onder meer landschap, natuur, verkeer, geur en gezondheid.

Vooraf de uitstoot van stikstof door agrarische bedrijven kan leiden tot ontoelaatbare effecten op omringende, beschermde natuurgebieden die gevoelig zijn voor vermisting/verzuring als gevolg van de neerslag van deze stikstof (stikstofdepositie). De gemeente heeft er daarom voor gekozen om in het bestemmingsplan op te nemen dat agrarische bedrijven alleen kunnen uitbreiden als deze ontwikkelingen niet leiden tot een toename van stikstofdepositie.

Is het MER compleet en van voldoende kwaliteit?

Het MER heeft een duidelijke structuur en bevat veel informatie over het plangebied. Er is door de gemeente voor gekozen om niet een 'realistisch' scenario² uit te werken, maar uitsluitend de effecten te laten zien van de maximale mogelijkheden van het plan. Daarom is het belangrijk om in beeld te krijgen wat naar verwachting de daadwerkelijke ontwikkelingen in het gebied zullen zijn, zodat indien onwenselijke effecten optreden er mitigerende of

¹ De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door projectnummer [3317](#) op www.commissie-siemer.nl in te vullen in het zoekvak.

² Realistisch scenario: Een scenario waarbij de realistisch te verwachten ontwikkeling in het plangebied wordt getoetst op haar milieueffecten.

compenserende maatregelen kunnen worden getroffen. De Commissie beveelt aan om na de vaststelling van het bestemmingsplan te monitoren welke belangrijke milieu- en gezondheidseffecten optreden (paragraaf 2.5).

De Commissie is verder van oordeel dat in het MER nog milieu-informatie ontbreekt om een weloverwogen besluit te kunnen nemen over het bestemmingsplan. Het gaat om de volgende informatie:

- In de berekening van de geurhinder zijn de nieuwe wetenschappelijke resultaten over de lagere geurreductie van gecombineerde luchtwassers niet meegenomen. De te verwachten geurhinder is daardoor naar verwachting onderschat en mogelijk groter dan nu in het MER is weergegeven. Ook is in het MER niet inzichtelijk gemaakt welke geurhinder te verwachten is bij mestbewerking (paragraaf 2.1).
- Het is niet duidelijk hoeveel personen in het voorgenomen plan worden blootgesteld aan fijnstofconcentraties boven de WHO- en GGD advieswaarden^{3,4}. Het MER geeft daarmee niet de gewenste duidelijkheid over de gezondheidseffecten van het plan voor omwonenden (paragraaf 2.2).
- Het MER laat niet per veehouderijbedrijf zien in welke mate met emissiebeperkende maatregelen, zoals het toepassen van verdergaande stalmaatregelen, bedrijfsontwikkeling zonder toename van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden mogelijk is. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan is het van belang dat inzichtelijk is gemaakt wat de werkelijke ontwikkelingsruimte voor veehouderijen (en andere bedrijven) is, zodat duidelijk is of het plan uitvoerbaar is (paragraaf 2.3).

2. Toelichting op de beoordeling

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en doet zij aanbevelingen voor de op te stellen aanvulling. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

2.1 Geur

Uit recent onderzoek⁵ blijkt dat gecombineerde luchtwassystemen veel minder geur reduceren dan in de huidige Regeling geurhinder en veehouderij is aangegeven. Om die reden zijn de emissiefactoren van gecombineerde luchtwassystemen en een biologische luchtwassysteem in de Regeling geurhinder en veehouderij aangepast⁶.

Volgens informatie van de gemeente worden gecombineerde luchtwassystemen bij meerdere varkenshouderijen in de gemeente (en in aangrenzende gebieden van de gemeente) toegepast. De Commissie constateert dat bij de beoordeling van geurhinder in het MER geen

³ Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)

⁴ Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)

⁵ Wageningen Livestock Research (2018): Evaluatie geurverwijdering door luchtwassystemen bij stallen <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Rendement-combi-luchtwassers-lager-dan-verwacht.htm>

⁶ Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 17 juli 2018, nr. IENW/BSK-2018/147628, tot wijziging van de Regeling ammoniak en veehouderij en de Regeling geurhinder en veehouderij (wijzigingen rendement geur voor bepaalde luchtwassystemen en periodieke actualisatie emissiefactoren voor ammoniak en geur); Staatscourant nr. 39679, 19 juli 2018.

rekening is gehouden met de hogere geuremissie van deze huisvestingssystemen. Daardoor is de geurhinder van deze bedrijven naar verwachting onderschat en mogelijk groter dan nu is berekend en weergegeven. Voor de bepaling van de effecten op de geurhinder en eventuele maatregelen om dit te voorkomen of te beperken is dit belangrijke informatie. In het bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt dat veehouderijen op hun bouwvlak de eigen geproduceerde mest mogen bewerken. Er zijn in het bestemmingsplan geen voorwaarden gesteld aan de mestbewerking. Mestbewerking is een ruim begrip en kan verschillende activiteiten bevatten zoals mestvergisting, mestscheiding, mestdroging en hygiënisatie van mest. In het MER is niet inzichtelijk gemaakt welke milieueffecten kunnen optreden. Zo is niet onderzocht of mestbewerking kan leiden tot geurhinder.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER:

- Aan te geven wat de hogere geuremissies van gecombineerde luchtwassystemen betekenen voor de bestaande en mogelijke geurhinder van het voornemen.
- Aan te geven wat de mogelijke geurhinder is van de mestbewerking. Geef aan – indien er negatieve effecten zijn – wat mogelijke maatregelen zijn om de geurhinder te beperken⁷.

Daarnaast merkt de Commissie op dat bij de analyse van de geureffecten de gekozen kwalificaties in tabelvorm, grafiekvorm en kaartenmateriaal niet consistent zijn omdat dezelfde geurhinder anders wordt gekwalificeerd. Zo wordt in tabel 5.13 en figuur 5.2 van het MER de geurbelasting hoger dan 10 ou_E/m³ gekwalificeerd als *niet aanvaardbaar* (met kleurcode *rood*), terwijl deze belasting op figuur 5.1 wordt weergegeven als *redelijk goed* (met kleurcode *lichtgroen*). Dit is belemmerend voor een duidelijke beeldvorming over de gezondheidseffecten.

- De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit eenduidigheid aan te brengen in de classificering en bijbehorende kleurcodes van de geursituaties.

2.2 Gezondheid

Luchtkwaliteit (fijnstof)

De Commissie constateert dat een duidelijk overzicht ontbreekt van het aantal personen dat door het voorgenomen plan worden blootgesteld aan fijn stof (zowel PM₁₀ als PM_{2,5}) boven de gezondheidkundige advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en van de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)^{8,9}. Daarmee brengt het MER niet de gewenste duidelijkheid over de gezondheidseffecten van het voorgenomen plan voor omwonenden.

⁷ Indien er –naar mening van de gemeente– onwenselijke geureffecten te verwachten zijn op geurgevoelige objecten kan de gemeente besluiten om de planregels te wijzigen, zoals het stellen van nadere voorwaarden aan het bewerken van mest op eigen terrein of het uitsluiten van mestbewerking op eigen terrein bij veehouderijen die zich op korte afstand bevinden van geurgevoelige objecten.

⁸ De WHO advieswaarde voor PM₁₀ is 20 µg/m³. De WHO advieswaarde voor PM_{2,5} is 10 µg/m³.

⁹ De GGD adviseert dezelfde richtwaarden na te streven als de WHO. Bij toetsing adviseert de GGD om 31,2 µg/m³ jaar-gemiddeld te hanteren als toetsingswaarde wat volgens het RIVM overeenkomt met de wettelijke norm van 35 keer overschrijding van de etmaalnorm van 50 microgram.

De Commissie adviseert om in aanvulling op het MER:

- Een overzicht te geven hoeveel personen (uitgesplitst naar locatie) worden blootgesteld aan fijnstofconcentraties boven de WHO- en GGD advieswaarden. Vergelijk deze aantallen met de referentiesituatie.

Beoordeling gezondheid

In het MER zijn een aantal aspecten die van invloed zijn op de gezondheid bij elkaar genomen in de beoordeling van het criterium 'effectenbeoordeling gezondheid'. In het MER komen gezondheidseffecten door verkeer, geluid, luchtkwaliteit, geur, lichthinder in verschillende hoofdstukken aan bod. In het hoofdstuk 'gezondheid' worden expliciet endotoxinen en zoönosen beoordeeld en bij elkaar genomen in de beoordeling van gezondheidseffecten. De Commissie is van mening dat dit specifiek kan en de planeffecten per aspect kunnen worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Daarmee wordt het voor de bewoners en besluitvormers inzichtelijker wat per relevant gezondheidsaspect (endotoxinen en zoönosen) de gevolgen kunnen zijn van het van bestemmingsplan. Bovendien kunnen op deze wijze per gezondheidsaspect mitigerende maatregelen worden onderzocht. Tenslotte constateert de Commissie dat er inconsistenties zijn in de beoordelingstabellen van de gezondheidseffecten¹⁰.

- De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit per gezondheidsaspect de planeffecten te vergelijken en te beoordelen ten opzichte van de referentiesituatie. Doe dit apart voor endotoxinen en zoönosen.

Gezondheidssituatie plangebied

In het MER is geen analyse gemaakt van de huidige gezondheidssituatie in het buitengebied van de gemeente (referentiesituatie). Enkel de huidige milieutechnische situatie voor de aspecten geur, fijn stof, geluid en licht zijn beschreven¹¹. Dit zorgt ervoor dat de referentiesituatie qua gezondheid niet goed te vergelijken is met de effecten van het voorgenomen plan. Het opstellen van een gezondheidsprofiel kan zeer waardevolle informatie geven over de gezondheidssituatie in een gebied en welke gevoelige groepen er leven (ouderen, kinderen, zwangere vrouwen en mensen met luchtwegproblemen).

Het profiel helpt de gemeente om te begrijpen wat de actuele gezondheidssituatie in het gebied is, welke risico's er zijn en waar mogelijk een ander beschermingsniveau aan te raden is. Een voorbeeld is het gezondheidsprofiel in de regionale Volksgezondheid Toekomst Verkenning¹². In zo'n gezondheidsprofiel wordt inzicht gegeven in de ervaren gezondheid zoals het optreden van (ernstige) geurhinder, maar ook in het voorkomen van specifieke ziekten of aandoeningen zoals luchtwegklachten.

- De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan het besluit de effecten uit het MER te bezien ten opzichte van de huidige gezondheidssituatie. Het inzichtelijk maken van de gezondheidssituatie kan bijvoorbeeld door het maken van een gezondheidsprofiel.

¹⁰ Zo worden de gezondheidseffecten van het voorgenomen plan op pagina 151 in totaliteit als *negatief* (-) beoordeeld, terwijl in de samenvatting van het advies op pagina 17 & 155 van het MER deze effecten worden beoordeeld als *neutraal tot (enigszins) negatief* (0/-).

¹¹ In het MER wordt een verdeling gemaakt tussen milieu- en gezondheidsaspecten (pagina 117 van het MER). De Commissie merkt op dat zij onder 'milieu' normaliter ook de effecten op de gezondheid schaaft.

¹² Het gezondheidsprofiel is te downloaden via <https://www.ggdbzo.nl/ggdkompas/son%20en%20breugel/Documents/Gezondheidsprofiel%20VTV%202014-2015%20SON%20EN%20BREUGEL.pdf>. De rVTV is te downloaden via <https://www.ggdbzo.nl/ggdkompas/son%20en%20breugel/Documents/e-book%20rVTV%20Son%20en%20Breugel.pdf>

2.3 Stikstof

De herziening van het bestemmingsplan maakt geen nieuwe of andere ontwikkelingen mogelijk voor veehouderijen dan het vigerende bestemmingsplan. Er is geen nieuwvestiging van veehouderijen toegestaan en omschakeling van een niet-veehouderij of niet-intensieve veehouderij naar intensieve veehouderij is niet mogelijk. Veehouderijen kunnen uitbreiden mits ze aan de voorwaarden uit de provinciale Verordening ruimte en aan de Wet natuurbescherming voldoen. De gemeente heeft aanvullende maatregelen getroffen om te voorkomen dat het bestemmingsplan, door toename van de stikstofdepositie, leidt tot negatieve significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van omringende Natura 2000-gebieden. Uitbreiding van dierenaantallen is alleen toegestaan als dit niet leidt tot toename van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden. Veehouderijen kunnen dan uitsluitend uitbreiden door 'interne saldering', bijvoorbeeld door het gebruiken van (nieuwere) stalsystemen met emissiebeperkende maatregelen waardoor geen extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden ontstaat. Het MER laat echter niet zien welke veehouderijen de toename van stikstofemissie als gevolg van de uitbreiding kunnen vermijden door het treffen van emissiebeperkende maatregelen. Daarmee is onvoldoende inzichtelijk in hoeverre ontwikkeling zonder toename van stikstofuitstoot in de praktijk mogelijk is¹³.

De Commissie adviseert om in aanvulling op het MER:

- Inzichtelijk te maken in hoeverre toename van depositie kan worden voorkomen met behulp van (bewezen) emissiebeperkende technieken of andere maatregelen, door per bedrijf te bepalen welke technieken of maatregelen zij kunnen toepassen. Dit geeft aan welke gevolgen de stikstofregel heeft voor de mogelijkheden die bedrijven in het plan-gebied daadwerkelijk hebben om uit te breiden.
- Op basis van deze analyse een uitvoerbaar alternatief samen te stellen. Dit kan bijvoorbeeld op basis van een tabel waarin per bedrijf wordt aangegeven of, en zo ja, welke ontwikkelingsruimte er kan worden gecreëerd door het toepassen van (bewezen) emissiebeperkende technieken.

2.4 Klimaat

Klimaatbestendigheid

In het MER is geen aandacht besteed aan de klimaatbestendigheid van het plan. Alle gemeenten moeten uiterlijk in 2019 een stresstest doen om de kwetsbaarheid van hun gebieden voor klimaatveranderingen in kaart te brengen. Dit is vastgelegd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. De stresstest kan uitgevoerd worden binnen de bandbreedte van mogelijke scenario's voor klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkeling van het gebied. Meestal zijn 2030 en 2050 de richtjaren. Goed hulpmiddel bij de stresstest is de Klimateffectatlas. Die bevat een diversiteit aan kaarten, met informatie over mogelijke effecten, risico's en kwetsbare functies. Voor het buitengebied van Son en Breugel zal het naar verwachting vooral gaan om mogelijke risico's voor het watermanagement (omgang met intensieve neerslag en droogte) en de waterveiligheid (overstromingsrisico's). Op basis van de uitkomsten van de stresstest kunnen maatregelen geformuleerd worden om goed met deze risico's om te gaan.

¹³ In de Passende Beoordeling op pagina 25 wordt al kort ingegaan op de uitvoerbaarheid van de gekozen stikstof-maatregelen, en wordt de vraag geopperd of uitbreiding van veehouderijen in het plangebied zonder emissietoename mogelijk is.

- De Commissie beveelt aan om bij het besluit over dit bestemmingsplan aan te geven wanneer de stresstest zal worden uitgevoerd.

Duurzame energie

De gemeente Son en Breugel heeft in haar gemeentelijk beleidsplan duurzaamheid¹⁴ vastgesteld dat zij in 2030 geheel klimaatneutraal wil zijn. De gemeentelijke organisatie wil al in 2020 klimaatneutraal zijn. In het MER is niet aangegeven welke rol het buitengebied heeft in het realiseren van deze doelstelling van de gemeente. De Commissie merkt op dat het realiseren van deze doelstelling, vanwege veranderingen in de energievoorziening en het energiegebruik, mogelijk planologische impact zal hebben op het buitengebied.

- De Commissie beveelt aan bij het besluit de relatie tussen het bestemmingsplan en het energiebeleid te verduidelijken. Ga na in hoeverre ruimtelijke keuzes die nu gemaakt worden belemmerend kunnen zijn voor doorvoering van toekomstig energiebeleid. Beschrijf hoe in de toekomst zal worden omgegaan met eventuele conflicten met andere gebiedsambities, bijvoorbeeld ten aanzien van agrarische ontwikkeling, natuur en landschap.

2.5 Monitoring en evaluatie

Er is door de gemeente gekozen om niet een ‘realistisch’ scenario¹⁵ uit te werken, maar enkel de effecten in beeld te brengen van de maximale mogelijkheden die het plan biedt. De Commissie merkt op dat het daarom belangrijk is om inzicht te krijgen wat de daadwerkelijke ontwikkeling in het gebied zullen zijn zodat, indien niet wenselijke effecten optreden, er mitigerende of compenserende maatregelen kunnen worden getroffen.

De Commissie stelt dat met het opzetten van een monitoringsprogramma inzicht gekregen kan worden wat de daadwerkelijke effecten zijn van het voorgenomen plan. In het MER wordt momenteel enkel aanbevolen om de effecten op de natuurwaarden te monitoren (voorafgaand aan vergunningverlening en realisatie van uitbreiding bedrijven). De Commissie is van mening dat het wenselijk is om ook andere belangrijke milieueffecten te monitoren, zoals de effecten op gezondheid¹⁶ en geurhinder.

- De Commissie beveelt aan om na de vaststelling van een bestemmingsplan te monitoren welke geur- en gezondheidseffecten optreden en of (geconcretiseerde) ambities gehaald worden.

¹⁴ Beleidsnota Duurzaamheid 2016–2020, met een doorkijk naar 2030.

¹⁵ Realistisch scenario: Een scenario waarbij de realistisch te verwachten ontwikkeling in het plangebied wordt getoetst op haar milieueffecten.

¹⁶ De provincie Noord-Brabant heeft in haar zienswijze op het NRD ook hiervoor aandacht gevraagd (pagina 30 van het MER).

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Loes Geelen

dr. Kees Linse (voorzitter)

ing. Rob Vogel

drs. Rob van Woerden

Tom Ludwig MA. (secretaris)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Bestemmingsplan Buitengebied Son en Breugel.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit C/D14, "fokken, mesten of houden van dieren". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom is een planMER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

De gemeenteraad van Son en Breugel.

Initiatiefnemer besluit

Het college van burgemeester en wethouders van Son en Breugel.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissierner.nl projectnummer [3317](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

